Punkt i protokollet PR 72/2019 rd

Plenum

Torsdag 28.11.2019 kl. 16.00—19.07

6. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 23 b och 60 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

Regeringens proposition RP 35/2019 rd
Utskottets betänkande KuUB 6/2019 rd

Första behandlingen

Förste vice talman Tuula Haatainen: Ärende 6 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger kulturutskottets betänkande KuUB 6/2019 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslaget.

Betänkandet presenteras av utskottets ordförande Risikko.

Debatt

17.35 **Paula Risikko kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä siis ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Valtioneuvosto on päättänyt lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistamisesta 18 miljoonalla eurolla. Määrärahalisäys lukiokoulutuksen rahoitukseen toteutettaisiin pienentämällä lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävän vähennyksen määrää. Määrärahalisäys ehdotetaan tehtäväksi pysyvästi. Esitys liittyy valtion 2020 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä, ja tämä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2020.

No, sivistysvaliokunta käsitteli tätä ja kuuli asiantuntijoita, ja valiokunta pitää erittäin hyvänä, että hallituksen esitys vahvistaa lukioiden rahoitusta pysyväisluonteisesti 18 miljoonalla eurolla. Teknisesti lisäys toteutetaan pienentämällä lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävää vähennystä. Valtion menoja lukion yksikköhinnan vahvistaminen lisää vuosittain noin 7,5 miljoonaa euroa. Kuntien omarahoitusosuus lukion yksikköhinnan vahvistamisen määrärahalisäyksestä on noin 10,5 miljoonaa euroa. Kunnan osuus kasvaa 1,92 eurolla asukasta kohden.

Nyt ehdotettu rahoituksen lisäys on valiokunnan saamien asiantuntija-arvioiden mukaan hyvin kannatettava mutta valitettavasti edelleen riittämätön. Aikaisemmin tehtyjen säästöpäätösten vuoksi lukion kokonaisrahoituksesta vähenee edelleen noin 100 miljoonaa euroa vuosittain. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää esitystä oikeansuuntaisena, tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Arvoisa puhemies! Lukioiden yksikköhinnan vahvistaminen toteutetaan siten, että rahoituksen lisäys, 18 miljoonaa euroa, otetaan huomioon lukiokoulutuksen keskimääräiseen yksikköhintaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 23 b §:n 1 mo-

mentin mukaan tehtävässä vähennyksessä. Uudistuksen tekninen toteutustapa on saanut asiantuntijoilta kiitosta.

Edellä tarkoitettu vähennys muodostuu vuosina 2014 ja 2015 tehdyistä julkisen talouden säästöpäätöksistä, vuoden 2013 ja vuoden 2014 arvioidun kustannustason tarkistusten tekemättä jättämisestä ja vuosien 2016, 2018 ja 2019 indeksikorotusta vastaavista säästöpäätöksistä. Lukiokoulutuksen rahoitukseen ovat vuosina 2014—2019 kohdistuneet kaiken kaikkiaan vuosittain noin 120 miljoonan euron säästötoimet. Valtionosuusrahoituksen perusteena olevien keskimääräisten yksikköhintojen ja keskimääräisten VOS-kustannusten välillä on usean vuoden ajan ollut noin tuhannen euron ero. Hallituksen esityksen 23 b §:n mukainen opiskelijakohtaisen yksikköhinnan vähennys vuonna 2020 on 996,13 euroa. Tämänsuuruinen vähennys yksikköhinnasta tarkoittaa kokonaisuudessaan edelleen laskennallisesti 100 miljoonan euron rahoitusleikkausta lukiokoulutukseen vuonna 2020 verrattuna tilanteeseen ilman edellä todettuja säästöluontoisia vähennyksiä. Kunnat ovat suurin lukiokoulutuksen järjestäjä, sillä 87 prosenttia lukio-opiskelijoista opiskelee kunnallisissa lukioissa. Lukiokoulutuksen kokonaiskustannukset olivat 784 miljoonaa euroa vuonna 2018. Asiantuntijalausunnon mukaan valtion yksikköhinnasta tekemien vähennysten jälkeen kunnat vastaavat jo kolmesta neljäsosasta järjestämänsä lukiokoulutuksen kokonaisrahoituksesta valtion rahoitusosuuden ollessa enää neljänneksen.

Uusi lukiolaki on tullut voimaan 1.8.2019. Lukiokoulutuksessa tapahtuvat muutokset, kuten uudistuneet opetussuunnitelman perusteet, panostaminen opiskelijoiden hyvinvointiin ja opinto-ohjaukseen sekä yhteistyön toteuttaminen korkeakoulujen ja työelämän kanssa, edellyttävät riittäviä resursseja järjestäjiltä ja tämän mahdollistavan rahoitusjärjestelmän. Ylioppilastodistuksen painoarvon nostaminen korkeakoulujen valinnoissa lisää osaltaan myös paineita lukiokoulutuksen laadukkaalle järjestämiselle, jotta opiskelijoille voitaisiin taata koko maassa tasavertaiset mahdollisuudet jatko-opintoihin.

Sivistysvaliokunta korostaa, että valtionosuusrahoituksen perustana olevien yksikköhintojen tulee olla sellaisella tasolla, että ne takaavat riittävän perusrahoituksen ja sitä kautta vakaan ja laadukkaan lukiokoulutuksen sekä mahdollisuuden toteuttaa edellä esitetyt koulutuksen laadulliset kehittämistarpeet aikaisempien vaatimusten lisäksi. Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että tulevina vuosina voidaan kokonaan luopua lukiokoulutuksen yksikköhintoihin tehtävistä vähennyksistä, mikä edellyttää noin 100 miljoonan euron lukuista rahoituslisää lukiokoulutukseen.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa on tavoitteena oppivelvollisuusiän nosto 18 ikävuoteen. Siinä yhteydessä joudutaan arvioimaan tasapuolisesti koko toisen asteen koulutuksen kehittämistarpeita ja koulutuksen kustannusrakennetta hyvin tarkkaan. Oppivelvollisuuden pidentäminen tulee niin lukiokoulutuksen kuin ammattikoulutuksenkin kohdalla edellyttämään merkittäviä lisäpanostuksia koulutuksen rahoitukseen. Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että lukiokoulutuksen nykyinen selkeä rahoitusvaje korjataan poistamalla yksikköhinnasta tehdyt vähennykset ennen kuin lähdetään sitovasti arvioimaan oppivelvollisuusuudistukseen tarvittavaa lisärahoitusta. Vaarana on muutoin, että liian nopeasti toisiaan seuraavien muutosten toimeenpanon myötä rahoitusvaje jää korjaamatta ja voi jopa tosiasiallisesti kasvaa, kun otetaan huomioon toiminnalle asetetut kasvavat laadulliset vaatimukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama lukiokoulutuksen rahoitusvaihtoehto -työryhmä toteaa 8.10.2019 julkaisemassaan raportissa, että lukiokoulutuksen rahoituksen tulee olla vakaa ja ennakoitava. Työryhmän mukaan lukiokoulutuksen tulee suunnata riittävät

taloudelliset voimavarat lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Rahoituksenjakojärjestelmän tulisi työryhmän näkemyksen mukaan perustua jatkossakin selkeisiin laskennallisiin kriteereihin ja olla läpinäkyvä ja ylläpitäjäneutraali. Raportissa todetaan, että lukiokoulutuksen rahoitusmalli olisi mahdollista kehittää siten, että se ottaa huomioon nykyistä paremmin erilaiset toimintaympäristöt.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että lukion rahoitusmallin tarkastelua jatketaan edelleen. Asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin ajatus siirtymisestä nykyisestä pienlukiolisän käytöstä kohti järjestelmää, jossa turvataan lukiokoulutuksen valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Asiantuntijalausunnoissa on esitetty, että nykyinen pienlukioiden rahoitusmalli voi osin vaikeuttaa perusteltujen rakennemuutosten tekemistä varsinkin alueilla, joilla väestökehitys on ikäluokkien pienenemisen tai poismuuton vuoksi haastavaa. Pienissä kunnissa yläaste ja lukio toimivat usein yhdessä, jolloin samat opettajat opettavat molemmissa. Saavutettavuutta arvioitaessa on tällöin voitava ottaa huomioon lukion merkitys alueen koko koulutustarjonnalle. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että saavutettavuuskriteeri sisällytettäisiin osaksi lukion rahoitusjärjestelmää, ja pitää toivottavana, että tämänsuuntainen uudistus toteutetaan jopa ennen laajempaa rahoitusjärjestelmän uudistamista.

Arvoisa puhemies! Vielä: Rahoituslain 24 §:n 2 momentti mahdollistaa yksikköhinnan harkinnanvaraisen korottamisen. Korotuksen on saanut vuosittain noin 30 koulutuksenjärjestäjää. Ne ovat edelleen erityisen pieniä, harvaan asutuilla alueilla sijaitsevia koulutuksenjärjestäjiä, lukiokoulutusta järjestäviä kansanopistoja, pieniä suomenkielisten alueiden sisällä sijaitsevia yksityisiä ruotsinkielisiä koulutuksenjärjestäjiä tai koulutuksenjärjestäjiä, joiden opiskelijamäärät vähenevät. Näiden tahojen todelliset järjestämisen kustannukset ovat usein rahoituksen perusteena olevia keskimääräisiä kustannuksia selvästi korkeammat. Korotuksiin käytettävän rahoituksen kokonaismäärä on ollut noin 2—3 miljoonaa euroa. Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että mahdollisuus yksikköhinnan harkinnanvaraiseen korottamiseen säilyy kuitenkin edelleen.

Valiokunnan yksi päätösehdotushan on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 35/2019 sisältyvän lakiehdotuksen. Tähän mietintöön sisältyy myös yksi vastalause, josta sitten myöhemmissä puheissa. Käytiin kaiken kaikkiaan erinomaisen hyvä keskustelu, ja kyllä selvästi oli halu kehittää lukiokoulutusta. — Kiitos.

17.45 **Sari Multala kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan kokoomuksen eduskuntaryhmän sivistysvaliokunnan jäsenet jättivät valiokunnan mietintöön vastalauseen. Kannatamme sinänsä kyllä tätä lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistamista ja tietenkin toivomme, että lukiokoulutuksen rahoitus kehittyy myös tulevaisuudessa positiivisesti. Vastalauseemme kuitenkin perustui siihen, että valiokuntakuulemisessa asiantuntijat lähes yksimielisesti nostivat esiin paitsi tarpeen uudistaa rahoitusjärjestelmää kokonaisuutena myös tarpeen sille, että pienten lukioiden lisää olisi valmiutta muuttaa jo tässä vaiheessa saavutettavuuslisäksi. Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esiin sitä erityisesti, että tällä hetkellä, kun kyse on nimenomaan pienten lukioiden lisästä, se saattaa kannustaa myös kasvukeskuksissa siihen suuntaan, että lukiot eivät välttämättä ole tarkoituksenmukaisen kokoisia, vaikka tässä olisi tarkoituksena ollut ja tulisi olla nimenomaan se, että lukiokoulutus on joka puolella Suomea saavutettavaa, ja sen vuoksi tämä muutos tähän suuntaan olisi erittäin kannatettava.

Katsomme myös, että lukiokoulutuksen rahoitus olisi hyvä uudistaa kokonaisuutena ja sen lisäksi varmistaa se, että lukiokoulutuksen rahoitus vastaa siitä aiheutuvia kustannuk-

sia. Kuten tuossa valiokunnan puheenjohtaja Risikon esittelemässä mietinnössä hyvin kävi ilmi, kunnat vastaavat tällä hetkellä jo hyvin suurelta osin lukiokoulutuksen kustannuksista. Sekin on hyvä huomata, että rahoituslain mukaan tässäkin esityksessä suurimman osan korotuksesta maksavat kunnat, vaikka se kokonaiskorotus onkin 18 miljoonaa euroa. Täällä puhutaan oppivelvollisuusiän nostamisesta, ja kuulimme myös asiantuntijakuulemisessa huolenaiheita siihen liittyen, että onko siihen riittävät resurssit varattuna, kun hallitus on varannut uusiin velvoitteisiin 107 miljoonaa euroa ja samanaikaisesti lukiokoulutuksen rahoitusvaje on 100 miljoonaa euroa. Tämän vuoksi me ehdotimme valiokunnassa, että yksi valiokunnan mietinnön kappaleista olisi korvattu seuraavalla tekstillä: ”Hallituskauden merkittävin uudistustavoite on oppivelvollisuusiän nosto 18 ikävuoteen. Oppivelvollisuusiän pidentäminen ei kuitenkaan ole vaikuttavin tapa puuttua lasten ja nuorten syrjäytymiseen ja koulupudokkuuteen. Tarvitsemme sen sijaan oikea-aikaista tukea sekä panostuksia aina varhaisista vuosista lähtien. Toisen asteen koulutuksen laadun varmistaminen edellyttää lisäresursseja nykyisiin toimintoihin, kuten mietinnössä todetaan. Hallitus on panostamassa 107 miljoonaa uusiin velvoitteisiin korjaamatta vanhoja rahoitusvajeita.” Tähän muutosesitykseen yhtyivät myös sivistysvaliokunnan perussuomalaiset edustajat.

Nyt tulevassa valmistelussakin vakava toiveemme on, että tämä asiatuntijakuulemisessa esiin tullut huoli otetaan vakavasti ja varataan riittävät resurssit lukiokoulutuksen järjestämiseen, sillä jos edetään siihen suuntaan, että vain tämä 107 miljoonaa euroa on käytettävissä, se tulee johtamaan todennäköisesti siihen, että materiaalimaksuihin tarvittava resurssi joudutaan irrottamaan lukiokoulutuksen laadusta eli opettajaresursseista ja mahdollisista muista lukiokoulutuksen varsinaiseen laatuun vaikuttavista rahoitusmomenteista.

Tämän vastalauseen varsinainen lausumaehdotus kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistuksen. Valmistelun yhteydessä on muun muassa arvioitava, voidaanko pienten lukioiden lisä muuttaa lukiokoulutuksen saavutettavuuslisäksi. Uuden rahoitusmallin on oltava ennakoitava, ja rahoituksen on vastattava paremmin lukiokoulutuksesta aiheutuvia todellisia kustannuksia.”

Toivommekin, että nyt kun tämä lukiokoulutuksen rahoituksen parannus, ehdoton parannus — ja siitä kiitämme — tulee voimaan, jatkossa kuitenkin edelleen hallitus edistäisi sitä, että lukiokoulutuksen rahoitus uudistettaisiin kokonaisuudessaan, eivätkä lukiokoulutuksen laadun parantaminen ja rahoituksen parantaminen jäisi tähän esitykseen. Tästähän oli tämmöinen työryhmä, joka tosiaan ei tehnyt sitten minkäänlaista ehdotusta, siellä oli erilaisia ehdotuksia käsiteltävänä. Mutta siellä on hyvä pohjatyö tehtynä, jonka pohjalta työtä voisi nyt hyvin jatkaa, ja tätä lämpimästi toivomme.

17.50 **Pasi Kivisaari kesk:** Kunnioitettu rouva puhemies! Tärkeä asia tosiaan, ja yritän tässä sinne lehtereille katsoa, että onko siellä juuri lukiolaisia. [Yleisölehteriltä huudetaan] — Aivan mahtavaa, ja tervetuloa! Te olette niin sanotusti ajan hermolla. Kunnioitan ja arvostan sitä suuresti.

Valtioneuvosto on päättänyt esittää lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistamista 18 miljoonalla eurolla. Määrärahan lisäys lukiokoulutuksen rahoittamiseen toteutettaisiin pienentämällä lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävän vähennyksen määrää. Määrärahalisäystä ehdotetaan pysyväksi. Tällä esityksellä toteutetaan hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa lukiokoulutuksen laatua sekä uuden lukiolain toimeenpanoa. Määrärahan lisäyksellä tuetaan lukiokoulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia toteuttaa ny-

kyistä laajemmin lukion syventäviä ja soveltavia kursseja ja siten opiskelijoiden osaamispohjaa jakamalla kursseja opiskelijamääriltään nykyistä pienempiin ryhmiin.

Aivan kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, myös sivistysvaliokunta pitää erittäin hyvänä, että hallituksen esitys vahvistaa lukioiden rahoitusta pysyväisluonteisesti 18 miljoonalla eurolla. Valtion menoja lukion yksikköhinnan vahvistaminen lisää vuosittain noin 7,5 miljoonaa euroa. Kuntien omarahoitusosuus lukion yksikköhinnan määrärahalisäyksestä on noin 10,5 miljoonaa euroa.

Nyt ehdotettu rahoituksen lisäys on valiokunnan asiantuntija-arvioiden mukaan hyvin kannatettava mutta edelleen riittämätön. Toisin sanoen olemme oikealla tiellä mutta emme vielä perillä. On selvää, että valtionosuusrahoituksen yksikköhintojen tulee olla sellaisella tasolla, että ne takaavat riittävän perusrahoituksen ja sitä kautta vakaan ja laadukkaan lukiokoulutuksen. On myös ensiarvoisen tärkeää, että tulevina vuosina voidaan jatkaa nyt valittua lukiokoulutusta tukevaa linjaa, jossa lukiokoulutuksen yksikköhintoihin tehtäviä vähennyksiä kavennetaan. Tavoite on mittava ja edellyttää kokonaisuudessaan noin 100 miljoonan euron suuruista rahoituslisää lukiokoulutukseen. Nyt aloitettu polku on oikeansuuntainen käännös parempaan tulevaisuuteen.

Puhemies! Hallituskauden merkittävin uudistustavoite on oppivelvollisuusiän nosto 18 ikävuoteen. Siinä yhteydessä joudutaan arvioimaan tasapuolisesti koko toisen asteen koulutuksen kehittämistarpeita ja koulutuksen kustannusrakennetta. Oppivelvollisuuden pidentäminen tulee niin lukiokoulutuksen kuin ammattikoulutuksenkin kohdalla edellyttämään lisäpanostuksia koulutuksen rahoittamiseen. Asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin myös ajatus siirtymisestä nykyisestä pienlukiolisän käytöstä kohti järjestelmää, jolla turvataan voimakkaammin lukiokoulutuksen valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Pienissä kunnissa yläkoulu ja lukio toimivat usein yhdessä, jolloin samat opettajat opettavat molemmissa. Saavutettavuutta arvioitaessa on tällöin voitava ottaa huomioon lukion merkitys koko alueen koulutustarjonnalle. Olisi siis viisasta, että saavutettavuuskriteeri sisällytettäisiin osaksi lukion rahoitusjärjestelmää.

Arvoisa puhemies! Kiitän hallitusta siitä, että se on astelemassa ryhdikkäästi paremman lukiokoulutuksen puolesta. Tämä on suunnanmuutos, joka osoittaa tahtoa ja tilannetajua. Lukiokoulutuksen haasteet niin rahoituksen, rakenteiden kuin sisältöjen osalta kuitenkin jatkuvat, eikä tässä kohtaa kukaan voi julistautua asentoon, että maailma olisi saatettu valmiiksi. Lukiokoulutus on aivan keskeinen suomalaisen sivistyksen kulmatolppa. Lukiossa vaeltaa juuri lehterillä olevia kirkassilmäisiä, kirkasotsaisia nuoria, jotka luottavaisina suuntaavat kohti tulevaisuutta. Meidän tehtävämme täällä eduskunnassa on ponnistella, että näitä askelia seuraa valveilla oleva eduskunta.

17.55 **Heikki Autto kok:** Arvoisa rouva puhemies! Monesti kokeneet henkilöt sanovat, että eivät ole ensimmäistä kertaa pappia kyydissä, mutta nyt täytyy sanoa, rouva puhemies, että ensimmäistä kertaa olen täällä nyt kannattamassa. Kannatan edustaja Multalan tekemää vastalauseen mukaista lausumaehdotusta sekä tätä ehdotusta näitä lain perusteluja koskien. — Menihän tämä nyt oikein?

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Anteeksi, ne tehdään toisessa käsittelyssä, eli vielä ehtii myöhemminkin.

Aha, no niin. Joka tapauksessa ne olivat erinomaiset. Nyt varmasti tässä ensimmäisessä käsittelyssä, kun ollaan lain sisältöä käsittelemässä, tähän ei vielä ole mitään konkreettista ehdotusta, mutta haluan kuitenkin tästä lain sisällöstä puhua, arvoisa rouva puhemies.

On hienoa, että tässä nyt tällä tavalla hallituksen ja opposition yhteisen keskustelun kautta voimme tosiaan löytää näitä oikeita tapoja isänmaata palvella, koska kun puhumme koulutuksesta, niin se on varmasti se isänmaan tulevaisuuden tärkein kulmakivi. Suomi on noussut maailman menestyneimmäksi maaksi nimenomaan siksi, että meillä on aina ymmärretty panostaa koulutukseen. Koulutukseen on itse asiassa panostettu enemmän kuin mitä meillä on ollut varaa panostaa, mutta juuri sen vuoksi, että on panostettu, Suomesta on tullut maa, jota katsotaan maailman parhaana maana, kun maailmalta tännepäin katsotaan. Näitä panostuksia on syytä jatkossakin jatkaa, ja on oikein, että nyt myös tällä lakimuutoksella 18 miljoonaa euroa lisää lukiokoulutukseen panostetaan, kun tätä yksikköhintaa vahvistetaan.

Arvoisa herra puhemies! Suomen koulutuksen aivan erityinen ylpeydenaihe on ollut peruskoulu. Peruskoulua arvostetaan maailman parhaana instituutiona, ja niin kuin täällä on hyvissä puheenvuoroissa jo käyty läpi, monilla paikkakunnilla ympäri Suomen peruskoulun yläluokkien hyvä aineenopetus tapahtuu juuri niiden samojen maailman parhaiden opettajien toimesta, jotka myös lukiossa opettavat näitä vastaavia aineita. Tämän vuoksi tämä lukioiden ja peruskoulun yläluokkien kohtalonyhteys on erittäin tärkeä osa tätä suomalaista peruskoulun menestystarinaa, jossa jokainen suomalainen lapsi riippumatta omasta sosiaalisesta taustastaan tai siitä, missäpäin maata perhe asuu, pääsee maailman parhaan koulutuksen piiriin ja saa hyvän pohjan jatko-opinnoilleen.

Tästä haluamme pitää kiinni tulevaisuudessakin. Siksi tämä kokoomuksen esittämä vastalause tai paremminkin kehittämisehdotus siitä, että kiirehdittäisiin sitä, että lukion saavutettavuus tulisi rahoituskriteeriksi, on äärimmäisen tärkeää sen kannalta, että nimenomaan joka puolella maata tasokas lukiokoulutus saadaan turvattua ja toisaalta sitten taas myös niillä paikkakunnilla, joissa tosiaan on enemmän nuoria ja enemmän oppilaitoksia, pystytään järkevää rakenteellista kehittämistä tekemään, kun ainakaan rahoituskriteerit eivät ole esteenä. Eli siksi tämä kokoomuksen esitys saavutettavuudesta rahoituskriteeriksi on mielestäni erittäin kannatettava ja kiirehdittävä.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti myös tästä oppivelvollisuuden pidentämisestä. Olen samaa mieltä, kuten edellä edustaja Multala hyvin puhui, että oppivelvollisuuden pidentäminen itsessään ei ole ratkaisu nuorten syrjäytymisongelmaan, joka sinänsä on vakava asia ja asia, johon tämän salin tulee yhdessä pureutua. Meidän pitää erityisesti panostaa siihen, että siinä vaiheessa, kun ollaan toisella asteella, nuorella on jo niin sieltä varhaiskasvatuksesta esikoulun kautta kuin sitten peruskoulun kautta ja tietysti ennen kaikkea kodeista sellaiset eväät elämään, että koulunkäynti maistuu, halutaan oppia valmiuksia entisestään, jatkokouluttautua. Ei pitäisi olla kenellekään pakko mennä toisen asteen opintoihin, vaan sen pitäisi olla haluttu mahdollisuus, ja näiden valmiuksien sen ymmärtämiseksi pitää olla kunnossa. Tässä mielessä itse näkisin ja kokoomus näkee, että panostukset tulisi suunnata sinne varhaisempiin vuosiin, jotta jokainen nuori on mukana yhteiskunnassa siinä vaiheessa ja siinä iässä, kun ollaan hakeutumassa toisen asteen opintoihin.

18.01 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Lukiolla on ihan erityinen paikka sydämessäni. Päättäjänä pitää aina olla vähän varovainen muistelemaan omia opiskelu- tai kouluaikoja, mutta ihan hieman rohkenen sitä tehdä. Omista lukioajoistani parhaiten jäivät

mieleen seikkailut niin uusien ihmisten kuin matemaattisten yhtälöidenkin parissa, taitavien opettajien sytyttämä innostus, yhteenkuuluvuudentunne, itsensä ylittäminen. Toisaalta muistan hyvin myöskin ne vaikeat hetket, hukassa olemisen ja jännityksen tulevaisuudesta. Sittemmin olen päässyt myös työkseni edistämään lukiolaisten hyvinvointia ja laadukasta lukiokoulutusta sekä muun muassa käynnistämään tätä tänään julkaistua historian ensimmäistä lukiolaisbarometria.

Samankaltaisia tarinoita ja muistoja löytyy tämän päivän lukiolaistenkin keskuudesta, mutta ikävä kyllä me tiedämme myös, että yhä useampi lukiolainen kokee vakavaa stressiä ja uupuu, ja siihen tarvitaan muutos. Tuo tänään julkaistu lukiolaisbarometri kertoo, että peräti 40 prosenttia vastaajista kokee, että opiskelu lukiossa on henkisesti raskasta, tytöt vielä poikia useammin. Aiemmin syksyllä julkaistun kouluterveyskyselyn mukaan lukiolaisista lähes 40 prosenttia on kuluneen vuoden aikana ollut huolissaan omasta mielialastaan.

Työterveyslaitoksen mukaan työhyvinvointi ennustaa yleistä mielenterveyttä. Työhyvinvoinnin parantaminen ja yksilöllisten voimavarojen huomiointi työpaikoilla tukevat työntekijöiden jaksamista. Ihan vastaavasti myös hyvinvointi oppilaitoksissa on aivan keskeistä opiskelukyvyn ja opiskelijoiden mielenterveyden näkökulmasta. Kouluviihtyvyys, yhteisöllisyys ja yksilöllinen tuki auttavat vahvistamaan mielen hyvinvointia jo ennen kuin ongelmat syvenevät tai syntyvät ensinkään. Jo hyvinvoinnin mutta tietenkin myös koulutuksen laadun näkökulmasta on olennaista, että lukioissa on riittävät voimavarat ja työkalut koulutuksen toteuttamiseen, opiskelijoiden tukeen ja sen lukioyhteisön rakentamiseen.

Arvoisa puhemies! Lukion rahoitusjärjestelmä ei ole maailman yksinkertaisin, sillä rahaa tulee useammasta kanavasta, ja tänään on tietysti keskeisintä puhua siitä valtion kohdentamasta rahoituksesta lukioille, ehkä erityisesti siitä osasta järjestelmää, joka on johtanut lukiokoulutuksen rahoituksen nakertamiseen vuosien varrella. Kun lukion rahoitus perustuu vahvasti aiempien vuosien toteutuneisiin kustannuksiin, johtavat kerran tehdyt säästöt tosiasiallisesti lisäsäästöihin, ellei tilanteeseen puututa. Lukiokoulutuksen rahoitukseen on vuosina 14—19 kohdistunut kaiken kaikkiaan vuosittain noin 120 miljoonan euron säästötoimet. Samaan aikaan kuntien osuus lukiokoulutuksen rahoituksesta on kasvanut ja valtion puolestaan kaventunut. Sivistysvaliokunta on pitänyt ensiarvoisen tärkeänä, että tulevina vuosina voidaan kokonaan luopua lukiokoulutuksen yksikköhintoihin tehtävistä vähennyksistä, mikä edellyttää noin 100 miljoonan euron suuruista lisärahoitusta lukiokoulutukseen. Pidän erittäin tärkeänä, että tässä salissa löytyisi sellainen yhteinen sitoumus, että sitä kohti pyritään tulevien vuosien, tulevien vaalikausien aikana.

Yksi tämän hallituskauden isoimmista koulutusuudistuksista on oppivelvollisuusiän nostaminen 18 ikävuoteen, minkä tavoitteena on varmistaa, että ihan jokainen nuori saa toisen asteen koulutuksen sekä riittävät tiedot ja taidot elämään ja elinikäiseen oppimiseen. On tärkeää varmistaa, että tämän uudistuksen hyvät tavoitteet eivät vesity toisen asteen koulutuksessa olevien rahoitusvajeiden myötä, ja tähän on myös sivistysvaliokunta mietinnössään kiinnittänyt huomiota.

Lukion rahoitusjärjestelmä kaipaa muutenkin uudistamista. Leikkurit tulee tietenkin poistaa, jotta lukion rahoitus vastaa paremmin nykyisiä kustannuksia. Lisäksi on paikallaan pohtia siirtymistä pienten lukioiden lisästä saavutettavuuskorotukseen, jolla kenties voitaisiin paremmin turvata lukiokoulutuksen valtakunnallinen ja alueellinen saavutettavuus. Tässä kenties voitaisiin edetä jo ennen sitä koko rahoitusjärjestelmän uudistusta, joka sekin on tarpeellinen, osana hallitusohjelmaan kirjattua lukion laadun ja saavutettavuuden

vahvistamista. Samassa yhteydessä toivon, että tutkitaan myöskin valtakunnallisen opiskelijapalautejärjestelmän rakentamista lukion puolelle ammatillisen koulutuksen tapaan.

Arvoisa puhemies! Lukioissa otetaan käyttöön uudet opetussuunnitelmat syksyllä 2021. Ehkä parasta on se, että lukiolaisten hyvinvointiin panostetaan niiden myötä entistä enemmän. Seuraava vaihe on paikallisten opetussuunnitelmien rakentaminen. Toivottavasti siinä työssä löydetään keinoja vähentää pirstaleisuutta ja sisältöähkyä, josta lukiolaiset ovat olleet huolissaan. Olennaista on varmistaa, että joka puolella Suomea ne lukiolaisuuden kovimmat kokemusasiantuntijat eli lukiolaiset itse ovat tiiviisti mukana paikallisten opetussuunnitelmien laatimisessa. Kohtuullisen työmäärän, innostavan opetuksen ja mielekkäiden sisältöjen lisäksi lukiolaisten hyvinvointi edellyttää laadukasta opinto-ohjausta, tarvittaessa erityistä tukea sekä apua elämän vaikeissa tilanteissa. Tähän työhön ja entistä tiiviimmäksi osaksi lukioyhteisöä tarvitaan mukaan myöskin psykologit ja kuraattorit, ja siksi hallitusohjelman linjaus opiskeluhuollon sitovasta mitoituksesta toisen asteen koulutukseen tulee todella tarpeeseen. Lukiolaisten jaksamiseen, stressiin ja vaikkapa ihmissuhdepulmiin on pystyttävä reagoimaan jo ennen kuin niitä ongelmia kasautuu. Vastaavasti tulisi harkita myös opinto-ohjaajien mitoituksen säätämistä, jotta jokaiselle olisi aidosti tarjolla yksilöllistä tukea siinä elämän tärkeässä nivelvaiheessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä: Lukioiden uudistusvauhti on ollut viime vuosina melko kova. On tietenkin hyvä ja tarpeen, että lukiokoulutus uudistuu vastaamaan tulevaisuuden tarpeita, mutta olennaista on myös pitää huolta siitä, että nämä uudistukset ehditään toteuttaa ja arvioida huolellisesti. Nyt on tärkeää tukea lukioyhteisöjä uudistusten läpiviemisessä ja hyvinvoinnin vahvistamisessa kautta linjan. Toivon mukaan saamme myöskin tulevina vuosina lukiolaisbarometrin kautta tukea tähän työhön ja sen arviointiin. Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys on valtavan tärkeä ensimmäinen askel lukiokoulutuksen rahoitustilanteen korjaamisessa. Työtä riittää tehtäväksi, mutta hallitus ansaitsee suuren kiitoksen siitä, että suunta vihdoin kääntyy: koulutusleikkausten aikakaudesta siirrytään koulutuksen ja sivistyksen uuden arvostuksen aikaan. — Kiitos.

18.08 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Aivan kuten edustaja Hyrkkö totesi, tämä on hyvä alku lukiokoulutuksen, ja laajemminkin koulutuksen, vahvistamisessa. Lukiokoulutuksella on hyvin vahva merkitys sitten jatko-opinnoissa. Itse en ole lukiota käynyt, menin avoimen yliopiston kautta yliopisto-opintoihin, mutta lukiokoulutuksen merkitys tulee jatkuvasti esille myöskin omassa elämässäni, ja siitä paljon puhutaan lähipiirissä. Olemme tänään kuulleet monia hyviä todistuksia siitä, miten tärkeää on se, että meillä on laadukas ja vahva lukiokoulutus ja koulutus ylipäätäänkin. Sillä on valtava merkitys meidän lastemme ja nuortemme ja sitä kautta koko yhteiskunnan hyvinvointiin.

Tämän lakiesityksen takana on hyvin kaunis tavoite, jonka me sovimme hallitusneuvotteluissa, ja pidämme sitä myöskin keskustassa erittäin tärkeänä, että me kaikilla asteilla vahvistamme koulutusta. Tällä ehdotetulla määrärahalisäyksellä tuetaan lukiokoulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia tarjota ja toteuttaa nykyistä laajemmin lukion syventäviä ja soveltavia kursseja.

Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin lähtökohta — jos ajattelee aivan sitä, mistä se lapsen ja nuoren hyvinvointi lähtee, niin se lähtee kodista, ja koulutuksella me voimme sitä hyvin merkittävästi tukea. Siksi pidän erittäin merkittävänä sitä, että hallitus on päättänyt tukea vahvasti sekä perheiden hyvinvointia siellä kotona että myöskin sitten koulutusta, mikä tulee tässä esityksessä konkreettisesti nyt sitten esiin. On tärkeää, että lapsille ja nuorille taa-

taan tasaveroiset koulutusmahdollisuudet koko maassa, ja siksi on hienoa, että sivistysvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että on tärkeä turvata lukiokoulutuksenkin valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Toivon, että tämä hyvä askel ja hyvä alku omalta osaltaan tukee meidän nuortemme hyvinvointia ja sitä kautta palvelee koko meidän isänmaatamme.

18.11 **Anneli Kiljunen sd:** Arvoisa herra puhemies! Koulutuksen ja osaamisen vahvistaminen on tämän hallituksen yksi tärkeimmistä tavoitteista. Ilman osaamisen vahvistamista emme myöskään onnistu niissä työllisyystavoitteissa, joita olemme asettaneet. Tähän liittyy myös tänä päivänä käsittelyssä oleva hallituksen esitys lukiorahoituksesta.

Kuten täällä on monissa edellisissäkin puheenvuoroissa todettu, hallituksen esitys on oikeansuuntainen mutta riittämätön. Hallituksen esitys vahvistaa lukioiden rahoitusta 18 miljoonalla eurolla. Lukiorahoitusta ja sen yksikköhintaa on kuitenkin leikattu vuosina 2014—2019 yhteensä 120 miljoonaa, ja se on näkynyt myös lukiokoulutuksen kehittämisessä paikallisilla tasoilla. Vähennys muodostuu vuosina 2014 ja 2015 tehdyistä julkisen talouden säästöpäätöksistä, vuoden 2013 ja vuoden 2014 arvioidun kustannustason tarkistuksen tekemättä jättämisestä ja vuosien 2016, 2018 ja 2019 indeksikorotusta vastaavista säästötoimista. Elikkä voitaneen todeta, että lukiokoulutuksen valtionosuuskustannukset ovat nyt vuonna 2017 olleet vajaat 700,7 miljoonaa euroa. Näiden kustannustietojen pohjalta on muodostunut sitten myös rahoituslaki 23 §:n mukainen lukiokoulutuksen keskimääräinen vuosittainen yksikköhinta 6 305,44 euroa vuodelle 2020. Jos tätä leikkausta ei olisi tehty elikkä olisimme edenneet sillä toivottavalla tavalla, niin tämä yksikköhinta olisi 7 301,57 euroa. Ja kuten valiokunnassa olemme käyneet keskustelua, meidän tavoitteenamme on, että me pystyisimme siirtymään sellaiseen järjestelmään, että tämä leikkuripykälä voitaisiin pikkuhiljaa poistaa käytöstä ja me voisimme siirtyä oikeisiin laskelmiin ja oikeisiin yksikköhintoihin. Kuten valiokunnan mietinnössäkin todetaan, tavoitteena tulee olla, että lukiokoulutuksen nykyinen rahoitusvaje korjataan poistamalla yksikköhinnasta tehtävät vähennykset. Tämä on tärkeää, kun arvioimme koko toisen asteen koulutusta, sen uudistamista ja siihen liittyvää rahoitusta.

Asiantuntijakuulemisissa nousi esille myös, että nykyinen pienlukioiden rahoitusmalli voi vaikuttaa koulutukseen liittyviin rakennemuutoksiin, jotka tehdään eri alueilla ja varsinkin niillä alueilla, joissa väestökehitys ja ikäluokkien pieneneminen tuovat haasteita. Koulutuksen turvaaminen alueilla, pienissä kunnissa, joissa yläkoulu ja lukiokoulu toimivat tiiviissä yhteistyössä, on tärkeää. Jos lukiokoulutus tullaan poistamaan tältä alueelta, voi se vaikeuttaa myös yläkoulun toimintaa, minkä takia meidän pitää, kun me uudistamme kouluverkkoa ja teemme rakenneuudistuksia näillä alueilla, tunnistaa tämä kokonaistilanne, että me emme lukioratkaisuilla tule heikentämään peruskoulun ja perusasteen koulutusta. Tästä syystä myös saavutettavuutta tulee arvioida, ja tämä tilanne tulee myös nähdä tässä kokonaisuudessa. Tähän kokonaisuuteen oleellisesti liittyy myös yksikköhinnan harkinnanvarainen rahoitus. Tällä hetkellä korotuksen on saanut vuosittain noin kolmekymmentä koulutuksenjärjestäjää. Tämä on myös tärkeää nimenomaan harvaan asutuilla alueilla, ja valiokunnassa meillä oli aivan yksiselitteinen näkemys myös siitä, että kun toisen asteen koulutuksen rahoitusta tullaan arvioimaan, niin myös tämä rahoitus ja näiden koulujen tulevaisuus tulee tässä huomioida yhtenä osana isompaa kokonaisuutta. — Kiitos.

18.15 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Suomi on kehittynyt köyhästä kehitysmaasta osaavaksi sivistysvaltioksi, koska kaikilla on ollut mahdollisuus taustasta riippumatta käydä maailman parasta koulua ja koulupolkua, ja lukio on tärkeä osa sitä. Koulun ja koulutuksen tulee olla maamme kruununjalokivi, joka on toki päässyt vähän himmenemään viime vuosien aikana.

Lukiokoulutuksen rahoitukseen on kahdella edellisellä hallituskaudella kohdistunut leikkauksia yhteensä noin 120 miljoonaa euroa, ja iloitsenkin siitä, että valtioneuvosto on päättänyt vahvistaa lukiokoulutuksen yksikköhintaa 18 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelmamme ”Osallistava ja osaava Suomi” haluaa vahvistaa lukiokoulutuksen laatua ja vielä tuoreen lukiolain toimeenpanoa. On tärkeää, että annamme lukioille myöskin työrauhan, että he voivat kehittää työtään kaikessa rauhassa.

Mitä näistä leikkauksista on seurannut? Opiskelijaryhmien vähimmäiskoot ovat kasvaneet, itsenäisen opiskelun ja etäopiskelun määrä on lisääntynyt reilulla kolmasosalla koulutuksen järjestäjistä. Siihen kaikilla opiskelijoilla ei ole kuitenkaan valmiuksia. Vajaalla kolmasosalla järjestäjistä paikallisesti tarjottavien syventävien kurssien määrä on vähentynyt. Pidän tätä erityisen huolestuttavana, sillä lukio on yleissivistävä koulu, joka antaa laaja-alaisen pohjan jatko-opinnoille ja elämälle. Kun jossakin itselle tärkeässä aineessa ei voikaan edetä pidemmälle ja syvemmälle, kurssikokonaisuudesta tulee pinnallisempi ja hajanaisempi. Soveltavien kurssien määrä on vähentynyt myös reilulla kolmasosalla järjestäjistä. Tätäkin pidän epäsuotavana kehityksenä, koska soveltavissa kursseissa päästään soveltamaan ja käyttämään tietoa ja oppimaan laaja-alaisesti ja teemoittain. Niissä rakennetaan isompaa kuvaa, ja sitä tämä maa tarvitsee.

Sivistysvaliokunta korostaa mietinnössään, että pitkällä juoksulla tarvitaan valtionosuusrahoitus, joka takaa vakaan ja ennustettavan toiminnan. Tämä mahdollistaa myöskin kaikkien koulujen ja myöskin lukioiden pitkäjänteisen kehittämisen. Meidän tulee kehittää koko koulutusjärjestelmäämme kokonaisuutena. Viime vuosina on ollut eri sektoreitten yksittäisiä uudistuksia, nyt meidän täytyy katsoa kokonaisuutta. Onkin lähdössä liikkeelle koulutuspoliittisen selonteon valmistelu, joka katsoo yli vaalikausien.

Toivon, että tämä lisäraha auttaa koulutuksen järjestäjiä tuomaan ja tarjoamaan laajemmin ja lisää lukion syventäviä ja soveltavia kursseja. Tämä vahvistaa opiskelijoiden osaamisen pohjaa, ja syntyy varmasti myös pienempiä ja tehokkaampia opiskeluryhmiä. Näin voidaan paremmin ottaa myös huomioon erilaiset oppijat ja myös erilainen tuen tarve, ja näin tämä koko prosessi edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja hyvinvointia.

Olemme tänäänkin puhuneet nuorten mielenterveyden ongelmista. Myös lukiolaisten opiskelijahuollon palveluja ja opinto-ohjausta tulee kehittää, ja myös kaksoistutkintojen mahdollisuuksia kannattaa vahvistaa, jotta erilaiset oppijat saavat hyvän ja vahvan pohjan maailmankatsomuksensa rakentamiseen ja jatko-opintoihinsa. On tärkeää myös se, että säilytämme pienet lukiot, jotka usein toimivat peruskoulun yhteydessä. Samat opettajat opettavat molemmissa. Pienen lukion lisää pohditaan muutettavaksi saavutettavuuslisäksi. Saavutettavuudesta tulee pitää huolta koko maassa. Koulut eivät saa karata liian kauas kodeista.

Myöskään harkinnanvaraisesta korotuksesta ei tule luopua. Niin kuin kuulimme, 30 koulua saa sitä tällä hetkellä. Lukiokoulutusta annetaan esimerkiksi kansanopistoissa, joissa opiskelijat myös asuvat. Tämä on mahdollisuus sellaisten seutujen nuorille, joiden lähellä ei ole lukiota. Joillekin nuorille koulu ja koti samassa paketissa on juuri se oikea vaihtoehto.

On tärkeää, että pidämme sivistyksestä huolta. Lukio on tärkeä osa suomalaista koulupolkua, jota meidän tulee nyt kehittää kokonaisuutena, että jokainen löytää oman lahjakkuutensa, hyvän buustin elämänikäisen oppimisen polulla.

18.22 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Täällä on aivan aiheesta kiitelty tätä lakiesitystä, jolla lukioiden yksikköhintaa vahvistetaan. Aivan erityisen mieluisasti kuuntelin kuitenkin edustaja Hyrkön puheenvuoroa, jossa selvästi on hänen asiantuntemukseensa perustuen tunnistettu, aivan oikein, ne lukiokoulutuksen rahoituksen haasteet, jotka ovat alkaneet jo useita vuosia sitten, itse asiassa ei edes viime vaan sitä edellisellä hallituskaudella. Sen vuoksi me omassa vastalauseessamme esitimmekin, että tätä lukiokoulutuksen rahoitusta tulisi uudistaa kokonaisuutena ja nimenomaan niin, että tämä ikään kuin laskevien kustannusten kierre saataisiin katkaistua. Toivonkin tietysti, että kun tulemme toisessa käsittelyssä esittämään tämän lausumaehdotuksemme, niin saamme sille tukea myös sieltä hallituspuolueiden suunalta.

Kaikki me tiedämme, että lukiokoulutuksen rahoitus on edelleen liian alhaisella tasolla verrattuna niihin toteutuneisiin kustannuksiin, ja varmasti kaikki tässä salissa tänäänkin kauniisti lukiokoulutuksen merkityksestä puhuneet ymmärtävät sen tärkeyden, koska meillä on yhteinen tavoite siitä, että puolet ikäluokasta suorittaisi korkea-asteen tutkinnon, ja sinne merkittävä väylä tietysti on lukio-opinnot. Senkin vuoksi meidän on ehdottomasti huolehdittava siitä, että lukiokoulutuksen rahoitus on riittävällä tasolla, ja toisaalta siitä, että mahdollisesti tulevat uudet uudistukset ovat riittävän voimakkaasti rahoitettuja niin että se ei ainakaan lisää syö lukiokoulutuksen rahoitusta laadun osalta eli esimerkiksi opetuksesta.

18.24 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Täällä on kiitelty tästä, ja minä olen samaa mieltä, että on hyvä, että tätä rahaa tuli, mutta kyllä meidän pitää tietysti muistaa se, mitä me täällä mietinnössäkin kaikki totesimme, että tällä hetkellä kunnat kuitenkin rahoittavat lukiota. Kolme neljäsosaa näistä kustannuksista tulee kunnilta ja yksi neljäsosa tulee valtiolta. Kun ne kokonaiskustannukset ovat esimerkiksi 2018 olleet 784 miljoonaa, niin kyllähän se kuntien osuus aika huima osuus on.

En siinä mielessä ollenkaan ihmetellyt sitä, kun meidän asiantuntijat murehtivat sitä tulevaisuutta, että jos tätä rahoitusmallia ei muuteta mitenkään, kun kunnat ovat niin heikossa hapessa taloudellisesti tällä hetkellä, niin mitä se sitten tarkoittaa kuntien mahdollisuudelle ylläpitää, järjestää lukiokoulutusta. Lukiokoulutus on kuitenkin valtavan tärkeä elementti monestakin syystä siellä kunnassa. Monessa kunnassa, aivan niin kuin täällä meidän mietinnössämme todetaan, yläaste ja lukio ovat samoissa tiloissa ja infra on yhteinen ja opettajat ovat yhteisiä, ja jos sitten lukiolle käy jotain, niin se vaikuttaa myöskin siihen perusopetukseen.

Sitten viittaan tähän sivistysvaliokunnan mietintöön, mitä täällä todetaan tästä oppivelvollisuuden nostosta, joka on hallitusohjelmassa: ”Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että lukiokoulutuksen nykyinen selkeä rahoitusvaje korjataan poistamalla yksikköhinnasta tehtävät vähennykset, ennen kuin lähdetään sitovasti arvioimaan oppivelvollisuusuudistukseen tarvittavaa lisärahoitusta. Vaarana on muutoin, että liian nopeasti toisiaan seuraavien muutosten toimeenpanon myötä rahoitusvaje jää korjaamatta ja voi jopa tosiasiallisesti kasvaa, kun otetaan huomioon toiminnalle asetetut kasvavat laadulliset vaatimukset.” Elikkä tämä on vakava huoli, jonka nyt on valiokuntakin esittänyt, ja varmasti

tulemme tätä huomiomaan. Minä toivon tietysti, että kun hallitus pohtii tätä oppivelvollisuuden nostamista ja mietitään näitä kustannuksia, niin tämäkin asia siellä otetaan huomioon. — Kiitos.

18.26 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelemme juuri eduskunnassa lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta, ja totta kai lukio ja lukiokoulutus puhuttaa.

Ruotsin kielen pakollisuus ylioppilaskirjoituksissa myös puhuttaa ja mietityttää. On tietysti pakko kysyä ja miettiä, mietittiinkö ihan loppuun asti sitä, että tehdään siitä pakollinen. Kielten opiskelua pidän kyllä tärkeänä, mutta minusta on hyvin tärkeää, että olisi myös niitä vaihtoehtoja. Ehkä voisi olla enemmän vaikka englantia vaihtoehtona, lisättäisiin sitä, tai kenties voisi olla venäjä vaihtoehtona. Omassa työssäni tarvitsin paljon enemmän venäjän kieltä kuin englantia tai ruotsia esimerkiksi. Meillä eri paikkakunnilla voi olla erilaiset tarpeet, ja eri ammateissa voi olla erilaiset tarpeet. Apteekkityössä itse kyllä huomasin, että myös venäjän kielelle oli todella tarvetta. Samoin eri ammateissa voi olla niin, että on monenlaisia eri vaihteluja ja tarpeita.

Toisaalta ihmettelen tätä oppivelvollisuutta. Tämä oppivelvollisuusikä on jatkossa 18 vuotta. Mietittiinkö sitä ihan loppu asti? Miksi ei enemmän laiteta tukea sitten ehkä niille, jotka sitä todella tarvitsevat, vaan pakotetaan kaikki olemaan siihen 18 vuoteen asti koulussa? Onko siinä vähän semmoista pakottamisen makua? Meistä kuitenkin jokainen on erilainen, ja on erilaiset koulutustarpeet, ja ne kaikki meidän tulee hyväksyä ja tukea myös kaikkia oppilaita.

18.28 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ymmärrän kyllä siis kokoomuksen tarpeen profiloitua ja tuoda näitä niin sanottuja vastalauseita esiin, mutta mielestäni nämä monet asiat, lähestulkoon kaikki, jo sisältyvät mietintöön. Enkä nyt usko, että meidän kannattaa tästä kovin suurta erimielisyyttä tai riitaa rakentaa. Tämä sivistysvaliokunnan mietintö on kovin hyvä, ja siinä mielestäni tarpeellisella tavalla tuodaan oleellisuudet myöskin näistä kokoomuksen huomioista esille.

Mutta mikä tärkeintä, tämä itse asia on hyvä: siis 18 miljoonaa euroa lisää lukiokoulutukseen. Varmasti yksimielisyys löytyy siitäkin asiasta, että se on hyvä suunta mutta ei varmastikaan vielä riittävä. Eli työtä täytyy jatkaa siten, että me saamme myös lukiokoulutuksen rahoitusosuutta sille tasolle, että laadukas koulutus ja ennen kaikkea lukiokoulutus on tulevaisuudessakin mahdollista.

18.29 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kun saamme sosiaali- ja terveyspalvelut laajemmille harteille — sitä toivon ja varmasti monet täällä toivovat — niin tällöin koulutus ja sen toteuttaminen ja kehittäminen jää elinvoiman kehittämisen rinnalla kuntien tärkeimmäksi tehtäväksi. Kunnat ovat tällä hetkellä tiukoilla, ja onkin tärkeää, että kun teemme uudistuksia, niin myös korvaamme ne tulevat kulut.

Täällä on kannettu huolta tästä rahoituksen riittämättömyydestä. Meillä oli aika suuri korjausvelka koko koulupolun varrella, ja on jouduttu tekemään toki myöskin valintoja, että mihin rahat suunnataan, missä on kaikkein suurin tarve, ja tähänkin tämä varmasti liittyy.

Mutta tämä on hyvä lähtökohta. Ollaan oikeassa suunnassa. Kun sitten oppivelvollisuutta ja sen laajentamista katsotaan ja valmistellaan, niin muistetaan nämä lukion tarpeet ottaa huomioon.

18.30 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! On ollut todella hyvä kuulla, että huoli lukiokoulutuksesta ja sen rahoituksesta on näinkin laajasti jaettu, sillä kieltämättä viime vuosina se on tuntunut jäävän paitsioon oikeastaan aika laajastikin, yli puoluerajojen. Tämä sama yhteinen huolen kantaminen lukiokoulutuksesta välittyy minun mielestäni erinomaisesti tästä valiokunnan mietinnöstä, jossa nämä keskustelussa esiin nousseet näkökulmat on hyvin huomioitu.

Edustaja Reijosen puheenvuoroon täytyy sen verran viitata, että toisen kotimaisen kielen ylioppilaskirjoituksistahan ei tässä nyt säädetä. Tämä on minusta sen takia vain tärkeää sanoa ääneen, koska lukiokoulutukseen ja ylipäänsä koulutukseen liittyvissä uudistuksissa usein lähtee ikään kuin aika kierroksille se keskustelu ja nuoret itse kokevat aina suurta huolta siitä, että mikä uudistus koskee ketäkin ja milloin mikäkin astuu voimaan. On minusta tärkeätä, että me lainsäätäjinä olemme hyvin selkeitä siitä, milloin mikäkin asia on todellisuudessa etenemässä.

Lukiolaisuus on ainutlaatuinen elämänvaihe, jota toivottavasti tulevaisuudessa leimaa entistä vahvemmin semmoinen sivistys, hyvinvointi, uuden oppiminen ja yhteisöllisyys.

18.32 **Heikki Autto kok:** Arvoisa puhemies! Tässä on ollut hyvää keskustelua, ja tosiaan nämä valtiopäivillä käytettävät termit varmasti hämäävät, koska se, että tehdään vastalause asiasta, ei varmastikaan tarkoita sitä, mitä edustaja Kivisaari tässä kysyi, että halutaanko rakentaa riitaa asiasta. Ei varmastikaan. Kokoomus haluaa nimenomaan saada koko tämän salin nyt yhteiseen rintamaan, että näitä lukiorahoituksen perusteita ehkä jopa kunnianhimoisemmin ja nopeammin uudistetaan kuin mitä tässä hallituksen työssä on pohdittu. Tämä on tärkeää nimenomaan siitä näkökulmasta, että saadaan tämä saavutettavuuskriteeri mukaan. Tätähän kokoomus tässä esittää, koska se nykyinen pienten lukioiden tuki ei takaa sitä, että ympäri laajaa Suomea saadaan lukiokoulutus varmistettua. Se voi päinvastoin isommissa asutuskeskuksissa jopa haitata tarkoituksenmukaista rakenteiden uudistamista, jolla voitaisiin siellä taas sitten toimia tehokkaammin ja panostaa koulutuksen laatuun. Tässä mielessä missään nimessä siinä, että kokoomus on tehnyt tämän vastalauseen, jossa se esittää toisaalta lausumaa ja myöskin tätä perustelutekstin muutosta, ei ole kyse minkäänlaisesta riidan haastamisesta vaan päinvastoin positiivisesta kannustamisesta, että eduskunta etenee tässä ripeästi ja lukiokoulutusta kehitetään positiivisella otteella.

18.33 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Juuri näin. Tietenkin se ero siinä, ja se, minkä takia toivoimme ja esitimme lausumaa myös valiokunnassa, on se, että sehän edellyttää sitä, että sitä rahoitusta on uudistettava. Nyt kun hallitusohjelmaa luen, niin siellähän sellaista kirjausta ei ole, vaan tässä nimenomaan nyt toteutettiin se, mitä lukiokoulutuksen osalle oli ajateltu lukuun ottamatta tätä oppivelvollisuusiän pidentämistä, mutta sehän ei ole varsinainen lukiokoulutuksen rahoitukseen kytkeytyvä uudistus, vaan siinä enemmänkin kustannukset menevät sitten oppikirjojen ja materiaalien maksamiseen.

Todellakaan ei tässä ole tarkoitus millään tavalla riitaa haastaa, mutta siitä vain haluan muistuttaa kuitenkin, että lukiokoulutusta ei viime kaudellakaan unohdettu siinä mielessä, että koko lukiolakihan uudistettiin. Silloin muistaakseni täällä oli hyvinkin yksimielistä kannatusta sen takana, että korkeakoulukurkistukset, eli mahdollisuus esimerkiksi tutustua korkeakouluopintoihin, tuotiin velvoittaviksi kaikille lukioille. Samanaikaisesti myös lisättiin kansainvälistymistä, eli jokaisella on mahdollisuus kansainväliseen jaksoon. Se ei välttämättä tarkoita aina vaihtoa ulkomailla, se saattaa tarkoittaa myös opiskelua esimer-

kiksi englanniksi tai jollain muulla kielellä. Lisäksi vahvistettiin oppilaanohjausta lukioissa, mikä on entistä tärkeämpää nyt, kun korkeakoulujen opiskelijavalintoja painotetaan enemmän suoraan ylioppilastutkinnon perusteella tapahtuvaksi. Näihin uudistuksiin varattiin sitten myös lisäresursseja. Eli siinä mielessä ei missään nimessä voida sanoa, että lukiokoulutusta olisi viime kaudella unohdettu.

Kuten tuossa aiemminkin todettiin ja valiokunnan mietinnössä hyvin tulee esiin, lukiokoulutuksen rahoituksen yksikköhintaan tullaan edelleenkin, tulevinakin vuosina tekemään leikkaus, eli kustannukset ovat edelleenkin tulevaisuudessa korkeammat kuin niihin saatava rahoitus. Ja tämä on se asia, mihin me toivoisimme ripeämpää otetta. Eli toivomme, että rahoitusjärjestelmä uudistettaisiin kokonaisuutena niin että päästäisiin vihdoin vähitellen sitä kohti, että rahoitus vastaisi paremmin syntyneitä kuluja eikä suunta olisi toisensuuntainen.

18.36 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Mielestäni täällä on ollut erittäin hyvää keskustelua siitä, että me olemme kaikki lukiokoulutuksen puolella. Kyllähän se antaa yleissivistyksen ja vahvistaa yleissivistystä ja valmentaa korkeakouluopiskeluihin. Ja aivan niin kuin edustaja Multala sanoi, viime kaudella on paljon tehty lukiokoulutuksen uudistamiseksi. Sitten, mikä tuli myöskin mielestäni valiokunnassa ja tuossa mietinnössäkin erinomaisen hyvin, ei täällä salissa oikeastansa ole yhtään ainutta sellaista puoluetta, joka ei olisi jollain lailla ollut vaikuttamassa siihen, että lukiokoulutukseen on niitä vähennyksiä tehty. Ne on sieltä vuodesta 2014 lähtien tehty, ja se on erittäin valitettavaa. Mielestäni tässä ei kannata sellaiseen vastakkainasetteluun lähteä, että jos joku tekee vastalauseen, niin se olisi riidan haastamista. Mielestäni tämä talo on poliittisia puolueita täynnä ja meillä on vain eri näkemyksiä tästä asiasta.

Kokoomuksen näkökulma on se, että meidän pitäisi rahoitusjärjestelmää uudistaa, koska kyllähän totuus on se, että vaikka tässä nyt tulee lukioitten näkökulmasta 18 miljoonaa, niin se valtiolta tuleva on vain 7,5 miljoonaa, ja silloin se on kunnilta pois. Kun kunnat ovat nykyäänkin jo vaikeassa tilanteessa, niin ovathan tämä valtionosuusjärjestelmä, mikä tässä nyt on, ja nämä siihen liittyvät vähennykset hyvin merkillinen laskentakaava. Kun valtionosuus tulee, se on yleensä 20—40 prosenttia, joskus vähän enemmänkin, ja varsinkin jos on uusia tehtäviä, niin se on 100 prosenttia. Mutta joka tapauksessa tässä lukion rahoitusmallissa on hyvin erikoinen tämä laskentakaava, ja siitä syystä on mielestäni tuiki tärkeää, että sitä nyt katsotaan vielä vähän uusin silmin, että voisiko tämän rahoitusjärjestelmän uudistaa. Ottaen huomioon sen, että oppivelvollisuusikää ollaan nostamassa, kyllähän tämä pitää korjata siellä samanaikaisesti sitten, jos me todella päädymme siihen. Tämä oppivelvollisuuden nostaminenhan on aika fataali ongelma lukiokoulutuksessa, jos rahoitusta ei korjata. Siihen viittasivat myös asiantuntijat. Mutta uskon, että tästä päästään eteenpäin ja olemme kaikki lukion puolella. Eikö niin?

18.38 **Pasi Kivisaari kesk:** Puhemies! Tästä edustaja Risikon puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Uskon, että jokainen edustaja, joka täällä salissa tällä hetkellä istuu, on juuri lukiokoulutuksen — laadukkaan, tasokkaan lukiokoulutuksen — puolella, ei kahta sanaa. Uskon, että meillä on vahva konsensus tämän asian suhteen.

Edustaja Autto ansiokkaassa puheenvuorossaan peräänkuulutti ja toi esille tätä saavutettavuuskriteeriä, joka on mielestäni myöskin erittäin tärkeä asia. Luen suoraan, mitä sivistysvaliokunnan mietintö asiasta sanoo: ”Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että saavutetta-

vuuskriteeri sisällytetään osaksi lukion rahoitusjärjestelmää, ja pitää toivottavana, että tämän suuntainen uudistus toteutetaan jopa ennen laajempaa rahoitusjärjestelmän uudistusta.” Muun muassa tämä lause on osoitus sivistysvaliokunnan tahtotilasta ja voimakkaasta tarpeesta nähdä alueelliset, valtakunnalliset ja paikalliset haasteet, joita lukiokoulutuksen saavutettavuuteen liittyy.

18.39 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kun on keskusteltu tästä oppivelvollisuusiän laajentamisesta, niin on tärkeää muistaa, että siinähän ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus ja kolmas polku ovat rinnakkain. Kyllä meidän täytyy katsella näiden välistä yhteistyötä, niin että siellä sujuvasti nuoret löytävät sen oman paikkansa. Eli ei tämä oppivelvollisuusiän laajentaminen ole myöskään lukiosta erillinen asia. Ja samalla kun sitä kehitämme, on tärkeää kehittää opiskelijahuoltoa ja opinto-ohjausta, niin että jokaisesta nuoresta saadaan koppi, että jokainen löytää sen oman koulunsa ja paikkansa.

18.40 **Heikki Autto kok:** Arvoisa herra puhemies! Olemme tosiaan edustaja Kivisaaren kanssa täysin samaa mieltä saavutettavuuden saamisesta lukiokoulutuksen rahoituskriteereihin. Ehkä se, mitä tässä painotamme, vähän eroaa. Sivistysvaliokunta on tehnyt erinomaisen mietinnön, ja tietysti se, että tämä rahoituskriteeriasia on siellä mietinnössä mukana, on tärkeää, mutta onhan valtioneuvoston suuntaan aivan eri tavalla vahva viesti asiasta, jos eduskunta hyväksyy tähän mietintöön liitetyn lausuman asiasta. Tämän vuoksi kokoomus on tätä lausumaa esittänyt, ja tähän valtioneuvoston tulee tarttua, mikäli lausuma tähän liitetään. Siinä mielessä, kun meillä näin laaja yhteisymmärrys vallitsee, tietysti toivon, että sitten toisessa käsittelyssä, kun lausumasta on mahdollisuus päättää, salissa tosiaan voitaisiin olla vaikka yksimielisiä asiasta.

18.41 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos tästä hyvästä keskustelusta. Tuntuu tosiaan, että asiasta olemme hyvinkin samaa mieltä. Ehkä sitten vain siitä, millä aikataululla tätä rahoitusuudistusta lähdetään viemään eteenpäin, meillä on hieman erilaisia näkemyksiä, mutta se on tietenkin ymmärrettävää, että näin on. Tunnistan tilanteen, ja näin olkoon. Todella on hyvä todeta, että ero siinä on todella se, että lausumalla velvoitetaan käytännössä valtioneuvosto tekemään se rahoitusuudistus ja tuomaan esitys eduskunnalle, kun taas, jos me sivistysvaliokuntana toteamme, että se on tärkeää, niin pidämme sitä hyvin tärkeänä mutta se ei velvoita ketään tekemään yhtään mitään. Tässä on se ero. Me koemme, että se on niin tärkeä asia, että meidän tulisi edellyttää valtioneuvosto tuomaan meille rahoitusuudistus tänne, koska sitä pohtiva työryhmä todella jo niitä malleja on keskuudessaan pohtinut ja käytännössä totesi ääneenkin sitä julkistaessaan, että tässä on nyt aika poliittisten päätösten ja että työryhmä ei esitä mitään yhtä mallia vaan odottaa, että tästä sitten poliitikot, eli hallitus, valtioneuvosto, tekevät päätöksen ja mahdollisesti sitten tuovat esityksen tänne eduskuntaan. Sitä me tietenkin tällä meidän esittämällämme lausumalla, jonka sitten toisessa käsittelyssä esitämme, toivomme, ja toivomme tietenkin saavamme sille mahdollisimman laajan kannatuksen.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen godkände innehållet i lagförslaget i proposition RP 35/2019 rd enligt betänkandet. Första behandlingen av lagförslaget avslutades.